מה הדין: שמירת שור מועד מול שור תם – מדוע מועד טעון שמירה פחותה ותם טעון שמירה מעולה?

מתוך שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א בדיני ממונות, נזיקין והלכות גזילה

נפסק בשולחן ערוך (חושן משפט, סימן שצ"ו סעיף א'): שור המועד (וכן שן ורגל שהם מועדים מתחילתם) סגי להם בשמירה פחותה בלבד (כגון דלת היכולה לעמוד ברוח מצויה), ואם קשרם בעליו במוסרה או שמרם בשמירה פחותה ויצאו והזיקו – פטור. מאידך, שור תם אינו סגי ליה בשמירה פחותה ולא במוסירה, עד שישמרנו הבעלים שמירה מעולה (דלת היכולה לעמוד אף ברוח שאינה מצויה).

הסבר הסוגיה והמעשה מתוך השיעור:

לכאורה מתעוררת תמיהה עמוקה: כיצד זה ששור תם, שלא הזיק אלא פעם אחת או פעמיים, מצריך שמירה מעולה וחמורה ביותר, ואילו שור מועד, שכבר נגח שלוש פעמים והוחזק כמזיק, די לו בשמירה קלה ופחותה בלבד?

בשיעור הובא ביאורו המופלא של בעל פני יהושע (סוף פרק ד' דבבא קמא): שור מועד הוא חפץ שכולם מכירים אותו ואת תוקפנותו ("שום חצוף, כולם מכירים אותו, מזהים אותו בעין רגילה ממרחקים"). כיוון שהכל יודעים שהוא מועד, בני האדם נזהרים ממנו מראש ובורחים מפניו מכל עבר ("זזים ממנו דרום, צפון, מזרח ומערב"). נמצא שעל שור מועד קיימת הגנה טבעית של בריחת הציבור, ולפיכך סגי ליה בשמירה פחותה. מה שאין כן בשור תם: כיוון שהוא מהלך בתמימות ובנחת בין בני אדם, אין איש נזהר ממנו. פתאום נכנסת בו התלהבות וזעם והוא קופץ ומזיק ללא התראה. כיוון שאין הציבור נזהר ממנו, התורה החמירה על הבעלים לשמרו שמירה מעולה.

כמו כן נדונה הסוגיה של דלת רעועה שלא יכלה לעמוד ברוח מצויה (דלת מקרטון / סוג ג'): אם הבהמה הסתובבה סביבה והפילה את הדלת, הרי זה "תחילתו בפשיעה וסופו באונס הבא מחמת הפשיעה" וחייב; אך אם חתרה הבהמה בעומק הקרקע ללא קשר לדלת, פטור, שאין האונס בא מחמת הפשיעה.

(מקורות: שולחן ערוך, חושן משפט, סימן שצ"ו סעיף א' ; פני יהושע, מסכת בבא קמא, דף מ' עמוד ב' ; וסמ"ע, חושן משפט, סימן שצ"ו סעיף קטן א').

התשובות נערכו על פי שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א ועל פי פסקים שקיבל מאת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ומגדולי הפוסקים, והן לעיון בלבד. אין לסמוך על האמור כאן להלכה למעשה, ובשאלה פרטית יש לפנות לרב או לבית הוראה.

בית מדרש להכשרת דיינים ומורי הוראה

לימודי הלכה ברמה גבוהה ועיון ישיבתי מעמיק על פי גדולי הפוסקים, בראשות מורנו הרב אלחנן פרץ שליט"א, גאב"ד "חוקת משפט".

שימוש בדיני תורה בפועל ותעודת הסמכה בסיום המסלול · שיעור חושן משפט בכל יום שלישי בערב, שכונת רוממה, ירושלים

חפשו בגוגל: "בית הוראה הוראת המשפט"

להרשמה ולפרטים: 02-6260680 · horat-hamishpat.co.il

סרקו את הקוד לאתר הוראת המשפט